

Agendaformulier B&W-vergadering 12 juli 2022

Portefeuillehouder	Niels van den Berg Agendaletter B		
Onderwerp	Proeftuin opgewekt		
Openbaar	<i>Openbaar: ja, in principe zijn alle besluiten en bijlagen openbaar en publiceren wij die actief op enschede.nl</i>		
Organisatieonderdeel (cluster of afdeling)	Cluster Ruimtelijke Ontwikkeling en Beheer	Corsanummer:	2200062605
Schrijver	J. Oosterhof - Scholte Linde	Casenummer	BV22000344
Urgentie			
Raadsbesluit nodig	Ja		
Raad informeren	Nee		

Mee geadviseerd door	Intern: Janet Oosterhof, René Pruyssers, Jeroen Busscher, Rick Meijer, Henk Visscher, Gert Jan Hilgersom, Ed van 't Erve, Gerbrand Naeff Extern: Het Oversticht, Overijssels Particulier Grondbezit, Landschap Overijssel		
Advies gemeentesecretaris			

Conceptbesluit

Voorgesteld wordt te besluiten deel te nemen aan Proeftuin Opgewekt.

Publieksvriendelijke samenvatting

Fraaie laanbomen op landgoederen gaan dood door verdroging. Is daar iets aan te doen? Past een klein zonneveld in het waardevolle landschap? Wat is nodig om het dure beheer van landgoederen te blijven betalen? Proeftuin Opgewekt zoekt voor deze en andere vragen een antwoord. De Proeftuin bestaat uit een gebied met landgoederen. Voor dat gebied maken de landgoederen, andere eigenaren en bewoners samen een plan voor de toekomst.

Het Oversticht en Overijssels Particulier Grondbezit hebben de gemeente Enschede gevraagd om mee te doen aan een Proeftuin in Enschede-Noord. In dat gebied liggen veel landgoederen, waarvan vier van Landschap Overijssel. Landschap Overijssel sluit zich aan. Ook de gemeente Enschede steunt de Proeftuin.

De initiatiefnemers vragen voor de Proeftuin geld aan bij het Rijk en de provincie Overijssel (Erfgoeddeal). De gemeente Enschede zegt € 40.000 toe. Zodra de toezeggingen in september binnen zijn, start de Proeftuin. Eerst met een planfase van ongeveer een jaar. Daarna volgt de uitvoering van maatregelen. Om de uitvoering op gang te helpen is € 140.000 voor Enschede beschikbaar. Verder draagt de Proeftuin kennis over aan andere gebieden.

B&W besluit dd.

(In te vullen na de vergadering door gemeentesecretaris)

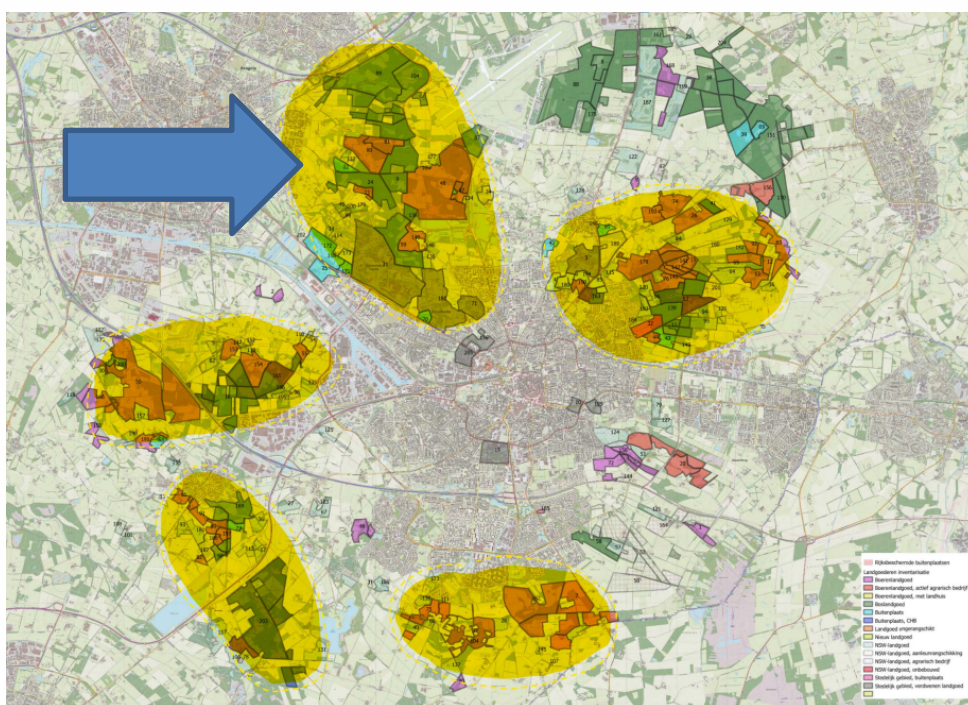

Inleiding

Het Oversticht en OPG hebben de gemeente benaderd met de vraag over deelname aan Proeftuin Opgewekt. Proeftuin Opgewekt wil in zones met landgoederen inspelen op de klimaatverandering, gezien hoe kan worden bijgedragen aan de energietransitie én landgoederen helpen met het verkrijgen van structurele inkomsten gericht op het behoud van de cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische waarden van de landgoederen. De gemeente heeft interesse getoond voor deelname onder een aantal voorwaarden:

- Geen verstoring van andere grote processen die in de zone spelen.
- Deelname van Landschap Overijssel, vanwege de grote deskundigheid én omdat Landschap Overijssel tal van landgoederen in Enschede heeft en de leerervaringen ook daar kan benutten.
- De andere landgoederen en belanghebbenden in de Proeftuin bereid zijn om mee te werken.
- Voor de procesvoering een onafhankelijke en deskundige persoon wordt gezocht die in staat is om met de inbreng van alle betrokkenen tot een plan te komen.

In vervolg hier op hebben de initiatiefnemers hun keuze gemaakt voor de landgoederenzone in Enschede Noord.

De kaart geeft de clusters van landgoederen weer die volgens de analyse van Henk Visscher in beginsel voor Proeftuin Opgewekt in aanmerking kunnen komen (inventarisatie van landgoederen is door OPG opgesteld bij de Visie landelijk gebied). Op grond van de hiervoor genoemde criteria valt de keuze op het gebied in het noordwesten van Enschede. In dit gebied spelen geen andere grote (gebieds)processen, zoals wel het geval is in zuid (gebiedsaanpak Broekheurne) of west (buurtenergieplan). Landschap Overijssel heeft met de landgoederen Hof Espelo, Haverriet, De Wildernis en Lonnekermeer vier bezittingen in dit gebied en kan daarmee de rol van voortrekker vervullen. Ook liggen de landgoederen van diverse OPG-leden in dit gebied waarvan bekend is dat verdroging / klimaatadaptatie een rol speelt. In deze initiatieffase heeft OPG overigens nog geen contact met hen gezocht over deelname aan Proeftuin Opgewekt. De precieze afbakening en omgrenzing van de Proeftuin moet nog plaatsvinden.

Beoogd effect

Proeftuin Opgewekt heeft twee effecten: (1) een goed plan in Enschede Noord; (2) een aanpak voor toepassing elders

(1) Samen met de landgoederen en andere belanghebbenden wordt een plan gemaakt voor de aanpassing van de waardevolle landgoederenzone aan de actuele omstandigheden en maatschappelijke en beleidsmatige eisen. Actuele vragen over verdroging, opwek van energie worden aangepakt met respect

voor cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische waarden in deze landgoederenzone. Ook wordt een start gemaakt met uitvoering. Zo is een waardevol gebied beter voorbereid op zijn 'toekomst'.

(2) Enschede is een landgoederenstad met nog veel meer clusters van landgoederen. Proeftuin Opgewekt levert een nieuwe aanpak voor dit type gebied. Alle deelnemers doen ervaringen op die elders in Enschede nodig en bruikbaar zijn; ook wordt geleerd van de Proeftuin in het Vechtdal.

Argumenten

1.1 *Proeftuin Opgewekt past naadloos in de Visie landelijk gebied*

Proeftuin Opgewekt past uitstekend in de Visie landelijk gebied. De gemeente hecht veel belang aan landgoederen en geeft ruimte voor ontwikkeling om de bestaansbasis van de landgoederen te borgen. Voorwaarde is dat rekening wordt gehouden met het publieke belang van cultuurhistorie, landschap en natuur. Dat is precies waar de Proeftuin naar op zoek gaat. De Visie ziet vervolgens meerwaarde in samenwerking tussen landgoederen – door de benadering van zones met landgoederen, voorziet Proeftuin Opgewekt daar in. En de Visie stelt letterlijk: 'andere opties voor een gezamenlijke aanpak zijn de verdroging, verhogen van biodiversiteit en kleinschalige energieopwekking'. Dat is de kern van Proeftuin opgewekt.

De aanpak past ook in de ambitie om aan te sluiten bij het natuurlijke watersysteem en maatregelen te nemen die de verdroging tegengaan en inspelen op de klimaatverandering. Een voorbeeld is de vervanging van de laanbomen, vaak eiken. Die zijn door de stichtingsdatum van de landgoederen met een textielachtergrond, veelal aan het einde van de levenscyclus en daardoor extra gevoelig voor verdroging.

1.2 *Proeftuin Opgewekt biedt een aanpak voor de energietransitie in landschappelijk waardevol gebied.*

De Beleidsregels zonne-energie / Energievisie geven prioriteit aan grootschalige opwek met zonnevelden in zones met een landschappelijke basiskwaliteit en de daarbij behorende strategie: transformatie van het landschap. De aanpak combineert de energietransitie met de aanpak van de andere maatschappelijke vraagstukken in dit type gebied in dialoog met alle stakeholders. De Proeftuin Opgewekt richt zich op landschappelijk kwetsbaar gebied. De beoogde landgoederenzone bestaat uit gebied met een (zeer) hoge landschappelijke kwaliteit. Ook hier zijn de Beleidsregels zonne-energie van toepassing. De gemeente heeft nog geen specifieke aanpak of ervaring met de combinatie van kleinschalige duurzame opwek gecombineerd met klimaatadaptatie in kwetsbare zones met landgoederen.. Proeftuin Opgewekt gaat juist daarmee aan de slag. De ervaringen die worden opgedaan, zijn ook elders in de gemeente toe te passen. Zo leveren ook de kwetsbare gebieden naar vermogen bij aan de energietransitie.

Risico's

1.1 *De inhoudelijke gedrevenheid van de partners gaat ten koste van aandacht voor het gebiedsproces*
De initiatiefnemers Het Oversticht, OPG en Landschap Overijssel zijn inhoudelijk zeer gedreven en deskundig. Voor een succesvolle aanpak van een gebiedsproces, waarin partners goed moeten worden meegenomen, is de organisatie van het gebiedsproces cruciaal. Daarvoor is een trekker nodig die boven de partijen staat, die kan verbinden en organiseren. Daarom heeft de gemeente aangedrongen om de leiding van het gebiedsproces in handen te leggen van een ervaren en onafhankelijke gebiedsregisseur van 'buiten'. Daar gaan de initiatiefnemers in mee. Ze onderkennen deze valkuil en zorgen voor onafhankelijke procesvoering.

1.2 *Met deze aanpak ontstaat een 'derde' werkwijze voor de aanpak van de energietransitie*
In West geeft de gemeente ondersteuning bij het maken van een buurtenergieplan, in Zuid is de integrale gebiedsgerichte aanpak Broekheurne in ontwikkeling met drie opdrachtgevers (gemeente, Stawel en buurtkring) en een onafhankelijke gebiedsregisseur. Proeftuin Opgewekt voegt daar een derde werkwijze aan toe. Ontstaat zo te veel versnippering van de aanpak van de energietransitie? De rechtvaardiging van deze derde aanpak is het leveren van maatwerk. In Proeftuin opgewekt staan cultuurhistorisch en landschappelijk waardevolle landgoederen met hun specifieke problematiek voorop. Inhoudelijk leveren de kwetsbaarheid van het landschap en combinatie met verdroging een bijzonder uitgangspunt. Wat betreft stakeholders bieden de landgoedeigenaren een aparte groep. Bijzonder is ook dat deze eigenaren op zoek zijn naar een stabiele inkomstenstroom om hun landgoed blijvend te onderhouden. De zonnevelden kunnen daarin mogelijk voorzien. Juist deze combinatie van factoren is afwijkend en vraagt om een daarop toegespitste aanpak.

1.3. *Proeftuin opgewekt krijgt geen bijdrage vanuit de Erfgoeddeal*

De begroting berust op een bijdrage vanuit de Erfgoeddeal. In september wordt in een laatste ronde besloten welke projecten ondersteuning krijgen. Als de toezegging vanuit de Erfgoeddeal niet beschikbaar komt of substantieel lager uitvalt, dan trekt ook de gemeente zich terug uit de samenwerking. Als de initiatiefnemers echter later alternatieve fondsen weten te werven, dan kan alsnog deelname worden overwogen.

Financiële dekking van het voorstel

Gemeentelijke bijdrage

Enschede draagt € 40.000 bij aan Proeftuin Opgewekt. Dat is het maximale bedrag van de toezegging. De gemeentelijke bijdrage van maximaal €40.000 wordt in gelijke mate geput uit drie begrotingen van (1) landelijk gebied, (2) duurzaamheid en (3) water.

Totale begroting van Proeftuin Opgewekt

Proeftuin Opgewekt werkt met een totale begroting van € 650.000 tot € 675.000,- voor beide proeftuinen (Enschede en Vechtdal) samen. Afgerond is een kleine € 400.000 nodig voor de bemensing en proceskosten en rond € 280.000 wordt ingezet voor cofinanciering om de uitvoering op gang te helpen in beide proeftuinen. De Erfgoeddeal en de provincie Overijssel leveren de grootste bijdrage (samen € 500.000,-).

Wat komt voor Enschede beschikbaar?

Voor de proeftuin in Enschede komt een bedrag van € 77.500 beschikbaar voor het gebiedsproces en de ontwikkeling van het plan. Voor uitvoering van maatregelen is voor het gebied in Enschede omstreeks € 140.000 beschikbaar. Dat is een bodembedrag. Een goed plan zorgt er immers voor dat met cofinanciering het te investeren bedrag (fors) kan toenemen. De uitvoeringsfinanciering heeft als doel om de meerkosten van maatregelen te financieren die veroorzaakt worden door de cultuurhistorische of landschappelijke context.

Alternatieven

De Visie landelijk gebied ziet de grote waarde van de historische landgoederen voor Enschede en legt het initiatief voor 'behoud door ontwikkeling' grotendeels bij de landgoederen zelf. Proeftuin Opgewekt is op te vatten als een initiatief vanuit de landgoederen. De gemeente heeft geen zicht op een alternatief vanuit OPG of afzonderlijke landgoederen. Ook de Energievisie bevat geen aanpak voor de (naar verwachting bescheiden) bijdrage aan de energietransitie in de gebieden met (zeer) hoge landschappelijke waarde. Ook hiervoor is geen alternatief in voorbereiding.

De gemeente heeft geen alternatief voorhanden voor Proeftuin Opgewekt. Als niet wordt deelgenomen, ontwikkelt de gemeente voorlopig geen initiatieven in de landgoederenzones, die inspelen op de klimaatverandering, energietransitie en die bijdragen aan de versterking van de bestaansbasis van de landgoederen

Participatie

Het initiatief komt vanuit de drie zeer betrokken partijen (Het Oversticht, OPG en Landschap Overijssel), waarbij Landschap Overijssel bovendien eigenaar is van vier bezittingen in het gebied. Met de toezegging steunt de gemeente een publieksinitiatief, zoals genoemd in Hoofdstuk 4 'Overheidsparticipatie' / artikel 8 'Toepassen Overheidsparticipatie' van de Participatieverordening gemeente Enschede 2022.

De drie partijen zorgen voor draagvlak voor hun initiatief. Voor de planontwikkeling gaat de gemeente ervan uit dat participatie plaatsvindt tenminste op het niveau van co-creatie, zoals genoemd in artikel 4 'Participatieproces' van de genoemde Participatieverordening. Het moet een plan worden voor en door de betrokkenen in de landgoederenzone.

Communicatie met direct betrokkenen:

Interne communicatie

De deelname is besproken met de meest betrokken afdelingen en personen

Persbericht:

Nee, een persbericht is pas aan de orde als de financiering met de bijdrage van de Erfgoeddeal rond is

Vervolg

De gemeente laat met de initiatiefnemers weten deel te willen nemen aan de Proeftuin Opgewekt in Enschede en ook de gevraagde financiële bijdrage te willen leveren.

Met die toezegging gaan de drie initiatiefnemers verder met hun voorbereiding zoals het rondmaken van de financiering, het betrekken van het beoogde gebied in Enschede Noord bij de voorbereiding en het aantrekken van een onafhankelijke gebiedsregisseur. Het is de bedoeling om eind 2022, begin 2023 met het gebiedsproces te starten.

Besluitvorming:

Bijlage(n)

	Omschrijving	College	Raad	Geheim
Bijlage 1	Toelichting op het project Proeftuin Opgewekt van de initiatiefnemers	Ja	Nee	Nee